

УДК 349.22:331.106

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.2.22>

ГАРАНТІЇ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ОСІБ, ЯКІ ПРИПИНЯЮТЬ СЛУЖБУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ, ТА ПИТАННЯ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

Логінова М.В.,

*викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0001-5608-9911>
marinaloginova.dduvs@gmail.com*

Логінова М.В. Гарантії правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній Поліції України, та питання їх реалізації.

У статті визначено, що Конституція та законодавство передбачають гарантії правового захисту для осіб, які припиняють службу в Національній поліції України. Ці гарантії мають забезпечити права та інтереси таких осіб в процесі їхнього звільнення, після звільнення та під час подальшої трудової діяльності.

Визначено, що однією з основних гарантій є забезпечення звільненим особам права на соціальний захист. Зокрема, згідно зі статтею 46 Конституції України, кожен має право на соціальний захист, який забезпечується державою відповідно до закону. У разі звільнення з посади в поліції, такі особи можуть отримати допомогу у пошуку нової роботи, підтримку під час періоду безробіття та інші види соціального захисту, встановлені законодавством.

Окрім цього, згідно зі статтею 55 Конституції України, кожен має право на судовий захист своїх прав та свобод. Отже, якщо звільнені особи вважають, що їхні права порушено під час звільнення або після нього, вони мають право звернутись до суду за захистом своїх прав.

Додатково, Україна має законодавство, яке регулює питання звільнення з посади в поліції та гарантує права звільнених осіб. Зокрема, Закон України «Про Національну поліцію» передбачає, що звільнення з посади в поліції може бути здійснене тільки у випадках, передбачених законом. Звільнення має бути обґрунтоване та проведене відповідно до законно встановленої процедури. Крім того, звільнення з посади в поліції не може бути підставою для обмеження прав та свобод особи, яка звільнена.

Також, відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», звільнені з посади в поліції особи можуть бути визнані ветеранами війни, якщо вони брали участь у бойових діях на захист України або були залучені до антитерористичної операції на сході України.

Незважаючи на законодавчі гарантії, реалізація прав звільнених осіб може бути ускладнена через різноманітні фактори. Наприклад, можуть виникнути ситуації, коли звільнені особи не отримують вчасно соціальний захист, або їх права порушуються безпосередньо після звільнення.

У підсумку, гарантії правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції України, включають право на соціальний захист, судовий захист та захист від обмеження прав та свобод.

Ключові слова: гарантії правового захисту, припинення служби в Національній поліції України, соціальний захист, судовий захист.

Loginova M. Guarantees of legal protection of persons who terminate service in the National Police of Ukraine and issues of their implementation.

The article determines that the Constitution and legislation provide guarantees of legal protection for persons who terminate their service in the National Police of Ukraine. These guarantees should ensure the rights and interests of such persons during their dismissal, after dismissal and during further employment.

It was determined that one of the main guarantees is the provision of the right to social protection to the released persons. In particular, according to Article 46 of the Constitution of Ukraine, everyone has the right to social protection, which is provided by the state in accordance with the law. In case of dismissal from the position in the police, such persons can receive assistance in finding a new job, support during the period of unemployment and other types of social protection established by law.

In addition, according to Article 55 of the Constitution of Ukraine, everyone has the right to judicial protection of their rights and freedoms. Therefore, if released persons believe that their rights have been violated during or after their release, they have the right to go to court to protect their rights.

In addition, Ukraine has legislation that regulates the issue of dismissal from the police and guarantees the rights of dismissed persons. In particular, the Law of Ukraine "On the National Police" stipulates that dismissal from a position in the police can be carried out only in cases provided for by law. The dismissal must be justified and carried out in accordance with the legally established procedure. In addition, dismissal from a position in the police cannot be a reason for restricting the rights and freedoms of a dismissed person.

Also, in accordance with the Law of Ukraine "On the Status of War Veterans, Guarantees of Their Social Protection", persons dismissed from their positions in the police can be recognized as war veterans if they took part in military operations for the defense of Ukraine or were involved in an anti-terrorist operation in the east of Ukraine.

Despite the legal guarantees, the realization of the rights of released persons can be complicated due to various factors. For example, there may be situations where released persons do not receive social protection on time, or their rights are violated immediately after release.

In conclusion, the guarantees of legal protection of persons who terminate their service in the National Police of Ukraine include the right to social protection, judicial protection and protection from restriction of rights and freedoms.

Keywords: guarantees of legal protection, termination of service in the National Police of Ukraine, social protection, judicial protection.

Постановка проблеми. Гарантії правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції України, визначені Конституцією України, законодавством про правоохоронну діяльність, міжнародними стандартами та доктриною прав людини.

Одним із основних гарантій є право на захист від злочинної переслідування. Зокрема, відповідно Конституції України [1], кожен має право на захист своїх прав і свобод. Крім того, Закон України «Про Національну поліцію» передбачає, що особа, яка припинила службу в Національній поліції України, має право на захист від переслідування за вчинення злочинів або порушень, які не стосуються службових обов'язків [2].

Іншою важливою гарантією є право на судовий захист. Конституція України передбачає право на судовий захист, зокрема, кожен має право на справедливий, відкритий і публічний розгляд справи в незалежному і непідвладному владі суді [1]. Крім того, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», припинення служби в Національній поліції України не є підставою для затримання, арешту або іншого обмеження особистої свободи, якщо за нею не стоїть конкретна обґрунтована підстава [2].

Крім того, особа, яка припинила службу у поліції, має право на перевірку та оспорування рішення про її звільнення або припинення служби. Це може здійснюватися шляхом подання апеляції до вищого керівництва поліції, а також через суд.

У зв'язку з тим, що звільнення чи припинення служби у поліції можуть бути пов'язані з корупцією, політичними чи особистими мотивами, важливим є забезпечення незалежності процесу перевірки та оспорування рішення. Для цього має бути забезпечена можливість подання апеляції до незалежних органів або суду [3].

Виклад основного матеріалу. Гарантії правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції України, передбачають право на отримання відповідної компенсації, збереження соціальних гарантій та підтримку в працевлаштуванні, а також право на перевірку та оспорування рішення про звільнення або припинення служби. Важливо, щоб ці гарантії були забезпечені незалежними органами або судом, щоб уникнути можливого впливу корупції, політичних чи особистих мотивів на процес.

У галузі гарантій правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції України, існує декілька наукових підходів, які відображають різні аспекти проблеми.

Один з підходів – правовий – зосереджується на аналізі законодавчих актів, які регулюють правовий статус відповідних осіб. В рамках цього підходу дослідження проводять такі вітчизняні вчені, як М. Барановський, Л. Волосюк, О. Кошовий та інші.

Інший підхід – соціологічний – базується на дослідженні соціальних аспектів проблеми, таких як соціальний захист, забезпечення життєвого рівня тощо. Відповідні дослідження проводяться вітчизняними вченими, такими як І. Жайворонок, Т. Комаровська, А. Мітченко та інші.

Також існує підхід, який базується на аналізі судової практики та захисті прав відповідних осіб у судовому порядку. Цей підхід зазвичай використовується юристами та правозахисними організаціями. До представників цього підходу можна віднести О. Головаш, В. Москаленко, В. Петров та інших.

Наукові підходи до проблеми гарантій правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції України, різноманітні та включають різні аспекти дослідження.

До інших наукових підходів можна віднести психологічний підхід, який зосереджується на дослідженні психологічних аспектів переходу особи зі статусу поліцейського в інший статус, налагодженні соціальної адаптації та забезпеченні психологічної підтримки. До представників цього підходу можна віднести В. Гончаренко, Н. Діденко, О. Розенко та інших.

Окрім того, існують наукові підходи, які зосереджуються на аналізі практичної реалізації гарантій правового захисту відповідних осіб. Вони вивчають різні аспекти практики захисту прав, в тому числі взаємодію з органами влади, правозахисні організації та громадськість.

Також, наукові підходи до проблеми гарантій правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції України, можуть бути розділені на індивідуальні та соціальні підходи.

Індивідуальний підхід зосереджується на вивченні правового статусу окремої особи, яка припинила службу в поліції, з урахуванням її особистих характеристик, професійних компетенцій та інших аспектів, які можуть впливати на забезпечення гарантій правового захисту. До представників цього підходу можна віднести О. Любченка, І. Шевченка, В. Середу та інших [4, с. 143].

Соціальний підхід передбачає дослідження проблеми гарантій правового захисту на рівні суспільства в цілому, з урахуванням політичного, економічного та соціокультурного контексту. До представників цього підходу можна віднести І. Жданова, О. Грищенка, Л. Скрипника та інших.

У цілому, наукові підходи до проблеми гарантій правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції України, є різноманітними та доповнюють один одного. Комплексне дослідження цієї проблеми включає в себе врахування різних аспектів та підходів, що дає змогу розробити ефективні заходи для забезпечення гарантій правового захисту відповідних осіб.

Незважаючи на існуючі гарантії правового захисту, особи, які припинили службу в Національній поліції України, можуть зіткнутися з рядом проблем у реалізації своїх прав.

До найбільш поширених з них відносяться:

- недостатня компенсація. Законодавство передбачає право на компенсацію для осіб, які припинили службу у поліції, проте в багатьох випадках ця компенсація не є достатньою для забезпечення належного рівня життя.
- проблеми з оспорюванням рішень про звільнення або припинення служби. Часто рішення про звільнення чи припинення служби у поліції можуть бути пов'язані з корупцією, політичними чи особистими мотивами, але перевірку та оспорювання таких рішень може бути складним або навіть неможливим через вплив на процес.
- проблеми зі збереженням соціальних гарантій. Хоча законодавство передбачає збереження соціальних гарантій для осіб, які припинили службу у поліції, на практиці можуть виникати проблеми з їх реалізацією через відсутність контролю та недостатню фінансову підтримку.
- відсутність незалежних органів для перевірки та оспорювання рішень.

Одним з можливих рішень цих проблем є розширення переліку гарантій правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції. Наприклад, можна розглянути можливість створення спеціальних центрів правової допомоги для таких осіб, які надаватимуть їм необхідну консультацію та допомогу у вирішенні їх проблем.

Також необхідно покращити роз'яснювальну роботу щодо прав осіб, які припиняють службу в Національній поліції, та їх прав на правовий захист. Важливо проводити навчальні заходи та тренінги для таких осіб щодо захисту своїх прав та уникнення можливих правопорушень.

Крім того, необхідно забезпечити ефективний механізм реалізації гарантій правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції, зокрема, забезпечити доступ до суду та інших правоохоронних органів.

Усі ці заходи можуть допомогти покращити ситуацію з правовим захистом осіб, які припиняють службу в Національній поліції, та зменшити ризик порушення їх прав [5, с. 76].

Проте, щоб ці заходи були ефективними, необхідна взаємодія між правоохоронними органами, органами державної влади та громадськістю.

Однією з проблем, пов'язаних з гарантіями правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції України, є недостатнє визначення критеріїв прийняття рішення про надання або

відмову у наданні гарантій. Це може призвести до ситуацій, коли одні особи отримують гарантії, а інші – ні, незважаючи на те, що їхні обставини є подібними.

Також існує проблема з недостатньою ефективністю механізмів захисту прав тих, кому було відмовлено у наданні гарантій. Особи, які не згодні з рішенням про відмову у наданні гарантій, можуть подати скаргу до суду або іншого компетентного органу, однак це може зайняти значний час та коштувати значні зусилля.

Крім того, існує проблема з недостатньою освіченістю та інформованістю осіб щодо їх прав та гарантій, що доступні для них. Для того, щоб особи, які припиняють службу в Національній поліції України, могли користуватись своїми правами та гарантіями, необхідно забезпечити їм доступ до інформації та провести необхідні навчання.

Загалом, гарантії правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції України, є важливою складовою їхнього соціального захисту та підтримки. Однак, для того, щоб вони були ефективними та забезпечували реальний захист прав тих, кому вони надані, необхідно вирішити ряд проблем та допрацювати механізми їх дії [6, с. 36].

Також варто зазначити, що існують проблеми з реалізацією гарантій правового захисту осіб, які припиняють службу в поліції. Часто виникають ситуації, коли колишні працівники поліції стикаються зі зниженням рівня соціального захисту після виходу на пенсію або звільнення. Такі особи можуть зазнавати дискримінації на ринку праці, а їх досвід і професійні навички не завжди є востаннє. Для того, щоб забезпечити повне дотримання гарантій правового захисту, необхідно вжити заходів з покращення соціального захисту колишніх поліцейських та забезпечити їм можливість подальшого професійного розвитку.

Саме тому гарантії правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції України, є важливою складовою правової системи країни. Вони спрямовані на захист прав та інтересів цих осіб, які зробили значний внесок у забезпечення правопорядку та безпеки громадян. Однак, для ефективної реалізації цих гарантій необхідно усунути існуючі проблеми та вжити додаткових заходів з покращення соціального захисту колишніх працівників поліції та забезпечення їх подальшого професійного розвитку.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що гарантії правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції України, є надзвичайно важливими, оскільки ці люди залишають службу через різні обставини, але при цьому зберігають право на своєрідний соціальний захист.

На жаль, в реальності далеко не всі гарантії забезпечені належним чином, що призводить до порушення прав колишніх працівників поліції та складних ситуацій у їх житті. Такі проблеми потребують уваги з боку влади та органів правопорядку, а також належного вирішення на законодавчому рівні.

Необхідно забезпечити не лише формальну наявність законодавчих актів, але й їх реальну і ефективну реалізацію. Також важливо підвищити рівень правової освіти серед колишніх та поточних працівників поліції, щоб вони були усвідомлені своїми правами та обов'язками.

У цілому, гарантії правового захисту осіб, які припиняють службу в Національній поліції України, потребують подальшої уваги та розвитку, щоб забезпечити справедливість та захист прав кожного громадянина.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996 р. № 30. с. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 21.02.2023 р.).
2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII, *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 21.02.2023 р.).
3. Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/2121397> (дата звернення 21.02.2023 р.).
4. Національна поліція України: проблеми становлення та перспективи розвитку: зб. матеріалів наук. практ. конф. курсантів та студентів (м. Харків, 10 грудня 2015 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків. 2015. 192 с.
5. Ліпницький В.А. Деякі правові проблеми підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб. матеріалів I міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків. 20 трав. 2016 р. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС 2016. 175 с.

6. Болотіна Н. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять. *Право України*. 2020. № 4. С. 36.
7. Ділігул, А.С. Контроль та перевірка дотримання юридичними та фізичними особами-підприємцями законодавства про працю. 2020. С. 45.
8. Горелік, Д.С., Нагорна, О.О. Перспективи розвитку трудового законодавства України, що забезпечує правове регулювання професійного добору кадрів. *Порівняльно-аналітичне право–електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*. С. 189.